

KNÍŽECÍ ZÁMEK VADUZ

Dominantní rodové sídlo knížecí rodiny z Lichtenštejna se nachází na skalní terase nad samotným Vaduzem, hlavním městem Lichtenštejnského knížectví. Počátky hradu nejsou známy. Nejstarší záznamy jsou datovány rokem 1322, přestože je pravděpodobná jeho existence již na přelomu 12. a 13. století. Šlo zřejmě o malý strážní hrad, který byl později doplněn o obytnou věž, dendrochronologickou metodou datovanou do roku 1287. V následujících desetiletích byl objekt postupně rozšiřován.

Nejstarší částí hradu, situovanou na východní straně, je čtverhranná obranná věž, tzv. bergfrit o rozměrech 12 × 13 metrů a o síle zdiva kolem 4 metrů, datovaná do první poloviny 13. století. Dále kaple sv. Anny, jejíž historie sahá do období pozdního středověku. Současná podoba je ale výsledkem stavebních úprav baronů z Barndis. (Jako dvorní kaple sloužil původně kostel sv. Floriana, a proto hradní kaple neměla svého kaplana. Zsvěcení sv. Anně zřejmě souvisí se založením bratrství svaté Anny v Lichtenštejnsku v roce 1511.) Pozdně gotický oltářní obraz vyobrazuje *pietu*, tedy Pannu Marii držící v náručí jejího zemřelého syna Ježíše Krista sneseného z kříže. Oltářní křídla pak znázorňují sv. Kateřinu a sv. Barboru. Nechybí motiv mučednictví 10 000 rytířů, či na predelli mučednictví 11 000 panen u Kolína. Baldachýn je ozdoben třemi soškami: sv. Annou, sv. Šebestiánem a sv. Martinem z Tours. Kaple je nyní soukromou kaplí knížecí rodiny a je pravidelně využívána pro náboženské účely.

K hradu se přichází kolem mohutné bašty s dělovými střílnami na severu, na kterou navazuje východní palác a velká kruhová věž. Branou v hradbě se vchází do předhradí, ze kterého vede dřevěný most ke druhé bráně s padacím mostem a mříží. Podél paláce a hradeb se vystoupá ke třetí bráně, chráněné mohutnými střílnami, na které je vyobrazen erb knížecí rodiny a sluneční hodiny. Za touto třetí branou se nachází protáhlé obdélníkové nádvoří, obklopené ze všech stran hradním palácem. Jeho okenice jsou natřené v bílo-červené barvě, fasádu pak pokrývají pestrobarevné fresky.

Poprvé je hrad písemně zmíněn (1322) v zástavní smlouvě na 400 stříbrných marek, za něž hrabě Rudolf II. z Werdenbergu-Sargansu hrad zastavil fojtovi Oldřichu z Matsche. V roce 1338 se hrabě z Werdenbergu-Sargansu a hrabě Friedrich V. z Toggenburgu domluvili na doživotním převedení nemovitosti hraběti Ulrichovi z Montfortu. Titul hraběte z Vaduzu vznikl roku 1342 následkem rozdělení následnictví. Hrabě Hartmann III. z Werdenbergu se zřejmě jako první trvale usídlil na zámku, a tím se Vaduz stal rezidencí místní linie vládců. V letech 1416 až 1510 byl hrad a oblast Vaduz majetkem baronů z Brandis. Během tzv. švábských válek byl hrad Švýcary dobyt a 12. února 1499 vypálen. Díky hradnímu pánu Ludvíkovi z Brandis byl po uzavření míru hrad opět opraven a využíván jako strážní bod. V letech 1510 až 1613 byli majiteli hrabata ze Sulz, za kterých byl hrad rozšířen a zmodernizován. Příkladem může být výstavba dvou rondelů z let 1523–1529 na severu a jihu hrabětem Rudolfem. Toto kruhové opevnění se silou stěny asi pět metrů, sloužící jako zbrojnice, nebo i k obývání, dokazuje modernější obranný systém proti stále se rozmáhajícím palným zbraním. Dnes se zde nachází depozitář knížecích sbírek. Taktéž došlo k přenesení hradní brány do jihozápadního rohu. V letech 1563–1585 došlo k výstavbě vnitřní brány a západního křídla jakožto obytné části hraběte Sulze.

Po baronech ze Sulz následovala hrabata z Hohenemsu (čili vorarlberská hrabata z Emsu), která pokračovala ve stavebních aktivitách. Ti vybudovali barokní zahradu jižně před hradbami, čímž se opevněný zámecký komplex stal otevřeným hradem. Za Kašpara hraběte z Hohenemsu došlo k vystavění západní části hradu.

V roce 1712 ale došlo k dalšímu převedení majetku, a to do vlastnictví Jana Adama I. Ondřeje knížete z Lichtenštejna. Po jeho smrti a vymření karlovské větve přešel majetek na Josefa Václava knížete z Lichtenštejna, který jej v roce 1718 vyměnil se svým strýcem Antonínem Floriánem za české panství Rumburk. Po svolení císaře Karla VI. vzniklo v roce 1719 z panství Schellenberg z vaduzského hrabství Knížectví lichtenštejnské – 343. stát Svaté říše římské národa německého.

Hrad (jeho západní část) sloužil jako sídlo zemského fojtství v letech 1712–1732 a do počátku 19. století se zde konaly soudy. Následně jeho význam upadal a stal se tak vyhledávaným místem prvních turistů v období romantismu. Po napoleonských válkách byl hrad používán jako sklad na víno, kajuty či kasárny. Jako první osobně navštívil Vaduz v roce 1818 budoucí kníže Alois II., který se vracel ze své cesty po Itálii. Hrad primárně používala malá lichtenštejnská armáda o posádce 50-80 mužů (od roku 1838), než ji kníže Jan II. v roce 1868 zrušil. Roku 1860 byla zřízena zámecká taverna.

A právě za knížete Jana II. došlo k přestavbě do současného stavu, kdy byl hrad v letech 1905–1912/1914 restaurován. Samotným pracím předcházela výroba modelu zamýšlené podoby hradu z roku 1904 od uměleckého architekta a archeologa Egona Rheinberga, přičemž koncepce vycházela z návrhů hraběte Hanse von Wilczeka. Práce probíhaly pod vedením zemského restaurátora Franze Wiesera, rytíře z Wiesenhortu z Innsbrucku. Architektem byl Alois Gstrein z Brixenu. Hlavním požadavkem byl tzv. „čistý styl“, tedy žádný násilný návrat do románského nebo gotického slohu, ale šlo o to, zásadním způsobem zachovat všechna historická období výstavby a zároveň přizpůsobit

prostory hradu k běžnému užívání. (I proto nebyl například návrh Otty Pipera na romantickou reinterpetaci vzat v úvahu.) Po rekonstrukci byl objekt knížetem používán jako příležitostné bydliště. Teprve události na konci 30. let 20. století způsobily, že se za knížete Františka Josefa II. stal hrad od roku 1938 oficiálním sídlem knížecí rodiny. V letech 2007–2008 došlo zatím k poslední rozsáhlé rekonstrukci objektu, včetně fresek na třetím nádvoří.

Zámek ve Vaduzu je soukromým majetkem knížecí rodiny. Není přístupný veřejností.

Základní zdroje a literatura:

CRETZAZ-STÜRZEL, Elisabeth: *Schloss Vaduz*. In: Historisches Lexikon des Fürstentums Liechtenstein (online). Cit. 5. 2. 2019. URL: [https://historisches-lexikon.li/Vaduz_\(Schloss\)](https://historisches-lexikon.li/Vaduz_(Schloss)).

Kolektiv autorů: *Burg Vaduz*. In: Burgenwelt (online). Staženo 5. února 2019. URL: <http://www.burgenwelt.org/liechtenstein/vaduz/object.php>.

-

JUŘÍK, Pavel: *Moravská dominia Liechtensteinů a Dietrichsteinů*. Praha 2009, s. 320-326.

HORČIČKA, Václav – SUCHÁNEK, Drahomír – ŽUPANIČ, Jan: *Dějiny Lichtenštejnska*. Praha 2011, s. 208-220.

Připravil: Daniel Lyčka

Foto: Tomáš Knoz